

II Małgorzata Goliszewska, Dorota Hadrian, Patrycja Orzechowska.
Musiałam sama stać się słońcem

SALA 1 PRZEDPOKÓJ Patrycja Orzechowska: **Przedpokój z widokiem**

13 Patrycja Orzechowska: **bez tytułu (jaja)**, 2022, ceramika **14** Patrycja Orzechowska: **Kura, królik, człowiek**, 2020, obiekt **15** Patrycja Orzechowska: **bez tytułu (szmata)**, 2020, ready mades + ceramika

16 Patrycja Orzechowska: **bez tytułu (koszula)**, 2016, ready mades

17 Patrycja Orzechowska: **ZEITGEIST MMXXI kalendarz na nowe**

stare czasy, 2020, kolaże **18** Patrycja Orzechowska: **Ikebana**, 2018, instalacja **SALA 2 WIDOK** **19** Patrycja Orzechowska:

Retrogradacja, 2018, instalacja świetlna **SALA 3 POKÓJ DZIECIĘCY**

20 Dorota Hadrian: **Struktura kryształu**, 2017, rzeźba, stiuk cukrowo-akrylowy **SALA 4 SALA BALOWA** **21** Dorota Hadrian, we współpracy z członkiniami klubów: Sosnowieckie Stowarzyszenie Amazonek „Życie” oraz Stowarzyszenie Wspólnota Amazonek „Nadzieja” w Chorzowie, **Bal na 100 Amazonek**, 2022, instalacja **SALA 5 SYPIALNIA** **22** Małgorzata Goliszewska, **Byłam jadem grzechotnika, teraz jestem mlekiem królika**

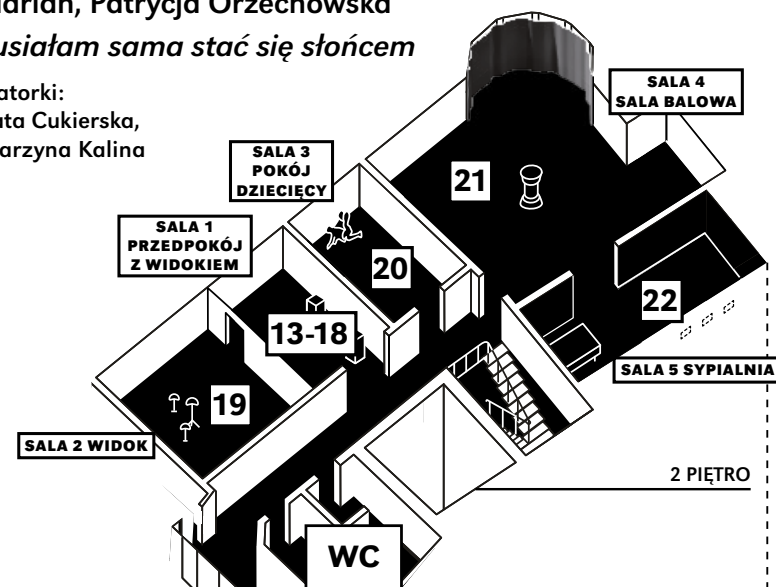
19 Patrycja Orzechowska: **Retrogradacja**, 2018, instalacja świetlna **SALA 3 POKÓJ DZIECIĘCY**

I Pamela Bożek, Liliana Zeic. *Napływ sił*

- 1** Zaira Avtaeva, Khava Baskhanova, Liana Borczaszvilli, Pamela Bożek, Ajna Malcagova, Zalina Tavgereeva, Makka Visengereeva: **Wasze Rzeczy**, 2019, tkanina **2** Liliana Zeic: **Kotki**, 2022, intarsia **3** Liliana Zeic: z cyklu: **Tkanki twórcze (merystemy)**, 2022, intarsje **4** Liliana Zeic: **Na dębach rosną jabłka**, 2021, folia termotransferowa na tkaninie, obiekt **5** Liliana Zeic: **Sourcebook | Książka źródeł**, 2021, publikacja **6** Pamela Bożek: **Nie wszystko złoto**, 2017, fotografia **7** Liliana Zeic: **Portret Narcyzy Żmichowskiej**, 2020, fotografia z cyklu: **Książka źródeł | Sourcebook nr 9** **8** Bezgraniczna Pomoc – Pamela Bożek, Iwona Ogrodzka, Ala Savashevich: **Manifest 1**, 2021 **9** **WI-ZA-VIS #1 Droga**, 2019, **WIZA-VIS #2 Kwarantanny**, 2020 **10** Liliana Zeic: **Public Display of Affection**, 2017, wideo (6'40") **11** Paweł Błęcki, Pamela Bożek: **Biuro Wspólnej Aktywności (BWA)**, 2019-2022, instalacja site-specific **12** Liliana Zeic: **Silne siostry powiedziały braciom**, 2019, wideo (30'00")

II Małgorzata Goliszewska, Dorota Hadrian, Patrycja Orzechowska
Musiałam sama stać się słońcem

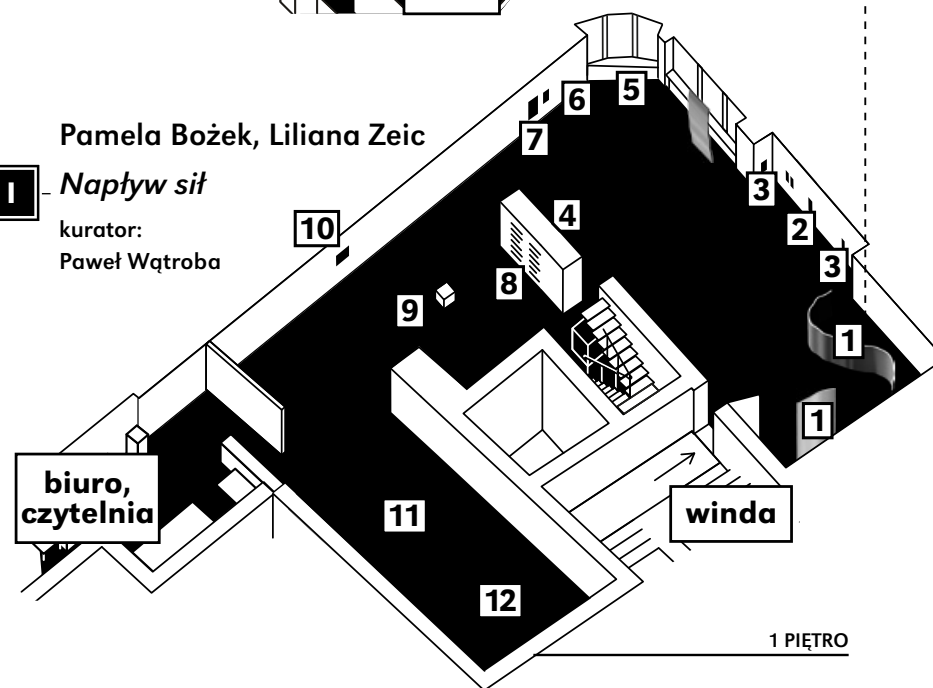
kuratorki:
Agata Cukierska,
Katarzyna Kalina

Pamela Bożek, Liliana Zeic

I *Napływ sił*

kurator:
Paweł Wątroba

I Pamela Bożek, Liliana Zeic. *Napływ sił*

kurator: **Paweł Wątroba**

1 Zaira Avtaeva, Khava Baskhanova, Liana Borczaszvilli, Pamela Bożek, Ajna Malcagova, Zalina Tavgereeva, Makka Visengereeva

Wasze Rzeczy, 2019, tkanina

współpraca: Stowarzyszenie „Dla Ziemi”

Praca powstała w ramach minigrantu Funduszu Feministycznego realizowanego we współpracy ze Stowarzyszeniem „Dla Ziemi” według koncepcji i pomysłu Pameli Bożek. Punktem wyjścia pracy była zbiórka odzieży dla uchodźców z Ośrodka w Łukowie, którą artystka organizowała w krakowskiej Spółdzielni Ogniuwo od 25 do 28 marca 2019. Po przetransportowaniu ubrań do Ośrodka w Łukowie było wiadomo, że charytatywna zbiórka przyniosła więcej odzieży niż mogły jej nosić dzieci i kobiety z Ośrodka, często też ubrania te nie były dostosowane do ich potrzeb. Artystka zaproponowała porozcinanie nadmiarowych rzeczy i szycie ich w jedną tkaninę. Czeżeńskie uchodźczynie, które tworzyły tkaninę *Wasze Rzeczy* same dokonywały wyborów połączeń fragmentów ze względu na ich kolor, własne asocjacje, dziecięcy – chłopięcy, dziewczęcy – lub kobiecy charakter danego ubrania. Niektóre partie tkaniny mają charakter narracyjny. Tkanina zszywana była z rzeczy nieznanymi ludźmi pochodzących z Polski (nabytych w konfekcji, co stanowi część „niewidzialnej pracy” w kapitalizmie, ubrań szytych w dalekowschodnich szwalniach przez kobiety w Bangladeszu, Indiach, Chinach). W ten sposób tkanina sama staje się medium narracji – przeprowadza nas przez sieci współpracujących ludzi, przenika i przesuwają się ponad granicami – opowiada o społecznych obiegach, widocznej i niewidocznej pracy, o tym co posiada charakter pracy dodatkowo waloryzowanej, „docenianej społecznie” (jak praca artystyczna) i tych, których egzystencja ma zwykle pozostać niewidoczna, ukryta oraz jest traktowana jako bezwartościowa. Wędrowka jest wpisana w samą strukturę *Waszych Rzeczy* – tkanina przypomina tekst (od którego etymologicznie ostatnie pojęcie się wywodzi), jest budowana ze szczątków i wymaga odczytywania – tłumaczenie z kontekstu na kontekst, z jednego języka na drugi, jak nazwiska samych kobiet w kolejnych systemach ochrony granicznej. W tym znaczeniu tkanina ta jest „tkaniem relacji społecznych”, zszywaniem tego, co było sobie obce – i stanowi przykład tego, co James Clifford nazywa „poetyką przemieszczenia”.

dr hab. Tomasz Majewski

2 Liliana Zeic

Kotki, 2022

intarsia (fornir topola czeczot oraz orzech kalifornijski czeczot, płyta MDF, politura szelakowa, ramy stalowe)

3 Liliana Zeic

z cyklu: **Tkanki twórcze (merystemy)**, 2022

intarsje (fornir z czeczoty topolowej oraz czeczoty klonowej, płyta MDF, politura szelakowa, ramy stalowe)

4 Liliana Zeic

Na dębach rosną jabłka, 2021

folia termotransferowa na tkaninie, obiekt (siano łąkowe, sznur z włókna pokrzywy, szpilki, styrodur, dibond)

Próba stworzenia wizualnego symbolu queerowego ciała przetwarzającego traumę, nienormatywnego ciała będącego w traumie. Słowa-klucze, którymi otoczona jest grafika związane są bezpośrednio z doświadczeniami przetwarzania traumy poprzez nienormatywne praktyki seksualne, czyli praktyki BDSM.

Symbol stworzony jako hybryda merystem – roślinnych tkanek twórczych (czyli tych, które umożliwiają wzrost i podział) oraz galasów: tkanek roślinnych przetwarzanych i kontrolowanych przez nie-rośliny. Galasy są to charakterystyczne struktury roślinne tworzone przez niektóre owady roślinożerne jako własne mikrosiedliska. Galas (z łac. *galla*, „dąb-jabłko”) lub cecidia (z greckiego *kēkidion*, cokolwiek co tryska).

Tytuł pochodzi z wiersza dla dzieci Jana Brzechwy pt. *Na wyspach Bergamutach* z 1945 roku, którego twórczość opisał w latach 50. anonimowy cenzor jako: „antropomorfizacja i to najgorszego gatunku”. Wierszyk ten można nazwać rodzajem utopii, z góry nieudaną metaforą, stanem niemożliwym do osiągnięcia.

Według terapeutów_ek traumę mogą przepracowywać Ci, którzy są już bezpieczni, co więc mogą zrobić te, którym świat nie daje podstaw bezpieczeństwa?

Skład mieszanki:

- tymotka łąkowa 5%
- kostrzewa łąkowa 15%

- kostrzewa czerwona 10%
- kostrzewa trzciniowa 5%
- życica trwała 34%
- wiechlina łąkowa 10%
- życica westerwoldzka 5%
- życica wielokwiatowa 5%
- koniczyna biała 5%
- lucerna siewna 5%
- zioła 1%

tłumaczenie:

radykalna intymność, praca z oddechem, rytm i powtarzanie, pain play, impact play, sadomasochistyczna wymiana doświadczeń, edge play, troska, komunikacja, zgoda i ostrożność, introspekcja, trauma play, angażująca miareczkująca adaptacyjna dysocjacja, alternatywny stan świadomości, FLOW, przejściowa hipofrontalność - szmaciana lalka, uziemianie, synchronizacja, podprzestrzeń (headspace), domspace, subspace, odpowiedzialna wymiana władzy - dominacja/uległość, doświadczenie, poddawanie się, kulturowy kontekst zdrowienia, przebudowa koncepcji siebie, wyzwolenie poprzez związek, odzyskiwanie siły, zmiana przeznaczenia zachowań, przededefiniowanie bólu, radykalny seks

5

Liliana Zeic

Sourcebook | Książka źródeł, 2021

publikacja (część I, edycja 2)

wydawca: Lotny Dom Wydawniczy, Łukasz Trzciniński

współpraca: Fundacja Nośna

Sourcebook | Książka źródeł jest to rozpoczęte w 2020 roku i ciągle rozszerzające się archiwum nienormatywnej polskiej historii kobiecej, składające się z fotografii, tekstów, rysunków i obiektów. Do tej pory artystka badała i zastanawiała się, w jaki wizualny sposób można opowiadać o kobiecych relacjach, przywołując postacie takie jak: Narcyza Żmichowska, Maria Konopnicka, Maria Dulębianka, Maria Dąbrowska i Anna Kowalska, Władysława Habichtówna, Maria Rodziewiczówna, Helena Weychert, Jadwiga Skirmunttówna oraz osoba, od której cały ten cykl się rozpoczął, czyli Sławomira Walczewska.

6

Pamela Bożek

Nie wszystko złoto, 2017

fotografia

Autoportret z synem jest dokumentacją procesu radzenia sobie z doświadczeniem niepełnosprawności dziecka w przestrzeni publicznej. Desperacka i ekstrawagancka strategia estetyzacji – złączenia pooperacyjnych opatrunków gipsowych okazała się skutecznie chronić przed trudnymi, masowymi wyrazami współczucia, zaskoczenia i ciekawością, które uniemożliwiały choćby chwilową ucieczkę od bólu i niewygody.

7

Liliana Zeic

Portret Narcyzy Żmichowskiej, 2020

fotografia z cyklu: **Książka źródeł | Sourcebook nr 9**

„Narcyza Żmichowska pisała w 1872 roku, że w czasach *Entuzjastek*, gdy krytykowano małżeństwo z przymusu, o alternatywie wobec małżeństwa nikt nie myślał. Alternatywą taką mogłoby być wówczas jedynie »zepsucie«, »a my przecie nie sanfedyści i nie nihiliści« (Żmichowska, 1876). By jednak krytyka małżeństwa mogła być dostatecznie głęboka i przekonująca, musiała osiągnąć jeszcze jeden wymiar. Potrzebna była pozytywna alternatywa wobec małżeństwa, możliwość pomyślenia – i realizowania – związków, które byłyby wolne od mankamentów małżeństwa. Wolny związek kobiety z mężczyzną, nie związany małżeństwem, stanowił taką alternatywę (...). Inną alternatywą byłoby małżeństwo wolne od–mężczyzny.”¹

Żmichowska rodzi się w 1819 roku w domu niezamożnej szlachty, najpierw trafia na pensję w Warszawie, która za zadanie bierze sobie kształcenie *dobrych żon i sumiennych gospodyń*, potem idzie do słynnej Szkoły Guwernantek – najwyższej możliwej formy edukacji dla kobiet w tamtym czasie. Edukację kończy w wieku 16 lat i od tego czasu pracuje jako nauczycielka w ziemiańskich i szlacheckich domach, zaczyna pisać i w wieku 27 lat pisze swoją najgłośniejszą powieść, *Pogankę*.

Dzisiaj pamięta się ją jednak głównie nie przez jej twórczość, lecz fakt, że była założycielką pierwszej feministycznej grupy kobiet na ziemiach polskich – nazwanych przez Żmichowską *Entuzjastkami* albo *Radownicami*.

1 S. Walczewska, *Damy, rycerze i feministki*, eFKA, Kraków 1999, s. 144.

„Należały do pierwszego pokolenia polskich emancypantek, świadomie wybierających życie samotne i samodzielne, i podejmujących równo z mężczyznami obowiązki obywatelskie (...).”²

Pośród *Entuzjastek* „zadzierzgają się egzaltowane, często namiętne przyjaźnie między kobietami”³, pisze Tadeusz Boy-Żeleński, którego matka Wanda (Grabowska) Żeleńska była jedną z *Entuzjastek*. *Radownice* piszą do siebie nawzajem setki listów, często są to listy zbiorowe, nie pisane tylko do jednej osoby. „Kierowane na ręce jednej adresatki przeznaczone były dla wszystkich przebywających w danej okolicy, fragmenty przepisywane z jednego listu przekazywane bywały do innych osób, potwierdzając tak często pojawiającą się w korespondencji Żmichowskiej formułę wspólnoty: »my wszystkie«”.⁴ Listy pisane były w tonie, jak nazywa to jedna z badaczek Żmichowskiej, „przyjaźni-miłości”⁵. „Całuję siwoniebieskie jasne oczki twoje, a pamiętaj donieść Tekli autentycznie, że jej czarne włosy całuję także..”⁶

„Posiestrzenie” – wedle wyrażenia Żmichowskiej – „uważane jest za najdoskonalszy objaw uczuć. W pewnej dobie rozkwitu *Entuzjastek* społeczeństwo to wygląda na rodzaj ula, w którym Gabryella jest królową pszczół.”⁷ „Bo wy się w swoich przyjaciółkach wykochacie, to wam już dla mężów miłości brakuje”⁸, mówi o *Entuzjastkach* mąż jednej z nich.

Także jej powieści powstają pod wpływem spotkanych kobiet. Boy-Żeleński w przedmowie do pierwszego książkowego wydania powieści pokazuje jak najstynniejszy tekst Żmichowskiej – *Poganka* – został napisany pod wpływem złamanego serca po zakończeniu relacji z Pauliną

Zbyszewską. W książce Zbyszewska przeistacza się w tytułową *Pogankę*, a samą siebie Żmichowska umieszcza w postaci Benjamina (bo przecież tylko chłopcy mogą mieć takie przygody).

Boy tak opisuje Narcyzę w przedmowie do *Poganki*: „Żmichowska była w owej epoce u nas unikatem, niemal monstrum. (...) Dla białych czerwona, dla czerwonych biała; dla jednych zbyt poetka, dla drugich zbyt pozytywistka”⁹. Żmichowska pisze w listach: „Gdy pierwsze sygaro wypaliłam, był lament w domu; a gdy na koń wsiadłam, były płacze i zgrzytania zębów, o jakich pojęcia nie masz chyba.”¹⁰ I dalej: „On więc przyszedł i surowo po żołniersku wyłajał mnie, że takie rzeczy wydrukowałam; a ja na to: Pułkownik, kiedy mogłam takie rzeczy pomyśleć, to je mogłam wydrukować.”¹¹

Liliana Zeic, frag. z *Sourcebook* | *Książka źródeł*

8 Bezgraniczna Pomoc – Pamela Bożek, Iwona Ogrodzka, Ala Savashevich
Manifest 1, 2021

Kolektyw Bezgraniczna Pomoc powstał w 2020 roku w związku z sytuacją polityczną w Białorusi i potrzebą wzajemnego wsparcia oraz działań charytatywnych. Tekst manifestu powstał rok później na potrzeby publikacji „Death of the Patriarchy vol. 2.” (red. katarzyna lewandowska, Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, Gdańsk 2021).

9 **WIZA-VIS #1 Droga**, 2019
WIZA-VIS #2 Kwarantanny, 2020
wydawniczy projekt artystyczny
redakcja: Pamela Bożek
współpraca: Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

WIZA-VIS to wydawniczy projekt artystyczny. Jego celem jest tworzenie gazety, której wersja drukowana dostępna jest dla osób przebywających w ośrodkach dla cudzoziemców i cudzożemek w Polsce, a wersja elektroniczna dla wszystkich zainteresowanych czytelniczek i czytelników. Każdy

2 M. Woźniakowicz-Dziadocz, Dzieje przyjaźni entuzjastek w świetle listów Narcyzy Żmichowskiej do Bibiany Moraczewskiej, „Annales UMCS”, vol. XX/XXI, Lublin 2002/2003, s. 3.

3 M. Dulębianka, *Polityczne stanowisko kobiety*, Skład główny w Administracji „Steru”, Warszawa 1908, s. 8.

4 B. Zwolińska, *O konwencji i formach grzecznościowych w listach Narcyzy Żmichowskiej (w świetle przyjmowanej przez pisarkę epistolarnej roli przyjaźni)*, NAPIS seria X, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2004, s. 158.

5 Tamże, s. 150.

6 M. Woźniakowicz-Dziadocz, dz. cyt., s. 2.

7 T. Boy-Żeleński, *Wstęp do Poganki*, w: Narcyza Żmichowska, *Poganka*, Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, Kraków 1930, s. 9.

8 Tamże, s. 8.

9 N. Żmichowska, *Narcyssa i Wanda: listy Narcyzy Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej*, Dom Książki Polskiej, Hurtownia dla Księgarzy i Wydawców, Warszawa 1930, s. 17.

10 N. Żmichowska, *Czy to powieść?*, Dom Książki Polskiej Spółka Akcyjna, Warszawa 1929, s. 13.

11 Tamże, s. 14.

numer gazety skupia się na innym temacie przewodnim, a zaproszenie do pisania tekstów kierowane jest do migrantów i migrantek, uchodźczyń i uchodźców oraz ich sojuszników i sojuszniczek.

WIZA-VIS to wspólna przestrzeń do wymiany doświadczeń związanych z migracją i byciem w Polsce, przekazywania sobie wsparcia i otuchy, edukacji i poznawania polskiej kultury i sztuki współczesnej zaangażowanej społecznie. Teksty publikowane są w oryginalnych wersjach językowych (rosyjski, czeczeński, ukraiński) z towarzyszącym tłumaczeniem na język polski.

Uchodźczynie i uchodźcy są najczęściej adresatkami i adresatami, odbiorczyniami i odbiorcami działań integracyjnych. WIZA-VIS chce być platformą aktywnego udziału, współautorstwa i stanowienia.

Pierwszy numer, podejmujący temat drogi, został wydany dzięki Stypendium im. Bogny Olszewskiej przyznanemu Pamelii Bożek w 2019 roku przez Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie i Fundację Nieograniczona. Stypendium służy upamiętnieniu przedwcześnie zmarłej pracownicy Muzeum, której postawa i zaangażowanie w kwestie społeczne były niezwykle istotne dla formowania programu z obszaru edukacji muzealnej.

10 Liliana Zeic

Public Display of Affection, 2017

wideo (6'40"): Damian Danilovic (kamera), Bartosz Pawlikowski (post-produkcja kolorystyczna), Paweł Rychert (postprodukcja audio), Liliana Piskorska (scenariusz, montaż)
cykl fotografii na dibondach, rysunki

„Public displays of affection” (publiczne okazywanie uczuć), w skrócie PDA, to termin oznaczający akt fizycznej intymności realizowany na oczach innych ludzi.

Jedną z form wyrażania demokracji jest zgromadzenie publiczne, które pozwala ludziom w szczególny sposób komunikować się ze sobą i wspólnie wyrażać swoje poglądy. Wolność zgromadzeń jest zagwarantowana prawem konstytucyjnym i daje możliwość formułowania wypowiedzi w przestrzeni publicznej. Napięcie pomiędzy tymi dwoma pojęciami: zgromadzenie publiczne a przestrzeń publiczna porusza Liliana Piskorska w swoim projekcie PDA. Artystka koncentruje się na fizyczności granic odnoszących się do tymczasowej legalności zgromadzenia, które wyznaczają linię demarkacyjną pomiędzy uczestnikami, a oddziałami policji, służącymi do

ochrony zgromadzeń masowych. Te zsynchronizowane policyjne formacje są w ciągłym intymnym kontakcie ciała z ciałem, ich integralność zależy od trwałości skonstruowanych pomiędzy nimi połączeń, które muszą wyrażać się w ciągłym ruchu, zwrocie, działaniu. Ta bliskość i intymność ma jednak strukturę wynikającą ściśle z funkcji jakie ma formacja policyjna. Ta funkcja przeważa nad ciałem, człowiekiem, jednostką.

Przestrzeń publiczna powinna sprzyjać nawiązywaniu więzi społecznych. Moment kontaktu przeciwnych stron uświadamia, że często jednak temu założeniu towarzyszy zmienność indywidualnych i masowych potrzeb konstruujących się w jej wnętrzu. Grupowa performatywność odtwarzana w zrytualizowane sposoby, internalizowana jest przez wielu jako jedyny sposób publicznej wypowiedzi. Przestrzeń, w której bezsilność i gniew wymieszane razem, łagodnie przekształcają jednostkową tożsamość w tożsamość grupową.

Granica pomiędzy dwiema stronami, wytworzona tylko na sekundę, przesuwa się, by zaraz zniknąć i zostać odtworzona w innym miejscu. W tej jednej strukturze, koncentruje się idea granicy rozumianej jako miejsce jednocześnie spotkania i oddzielenia.

Porządek prawny, umowa społeczna, wydają się tylko mijającym stanem, ich nietrwałość jest obnażona i miękko nuci melodię nadchodzącej zmiany.

11 Paweł Błęcki, Pamela Bożek

Biuro Wspólnej Aktywności (BWA), 2019-2022

instalacja site-specific

współpraca: BWA we Wrocławiu, CSW Łaźnia w Gdańsku, Galeria Miejska Arsenał w Poznaniu, Muzeum Sztuki w Łodzi, Politechnika Wrocławska

BWA to wielokierunkowe działanie warsztatowo-konstrukcyjne, zrealizowane po raz pierwszy przez Pawła Błęckiego i Pamelę Bożek w ramach programu „Studio Mistrzyni Joanny Rajkowskiej” w BWA Wrocław w 2019 roku. Do współpracy zaproszony został dr Jerzy Łątka, architekt i wykładowca wrocławskiej politechniki, który specjalizuje się w projektowaniu i budowaniu konstrukcji z papieru. W ramach grupy roboczej ze studentami i studentkami zaproponowany został proces odzyskiwania papieru z magazynów instytucji kultury: druki ulotne, foldery, plakaty, ulotki, ale też niesprzedane wydawnictwa. W efekcie powstał projekt modułu konstrukcyjnego, który może zostać wykorzystany jako materiał budowlany lub moduł funkcjonalny.

Kolejne odsłony projektu rozwijały stworzoną technologię, dostosowując ją do potrzeb instytucji. Realizacja dla CSW Kronika przyjęła formę mat do siedzenia na planie okręgu. Do ich stworzenia wykorzystane zostały tkaniny z magazynu galerii oraz zmielone foldery promocyjne ubiegłych wystaw. Krąg jest miejscem spotkania, nieformalnej, intymnej rozmowy, wewnętrznej wymiany między osobami lub z przestrzenią. Swoją funkcję instalacja spełni podczas spotkania storytellingowego z Lilianą Zeic, które odbędzie się 2 lipca (sobota) w godz. 16:00–18:00.

- 12** Liliana Zeic
Silne siostry powiedziały braciom, 2019
video (30'00")
współpraca: Miejska Galeria Arsenał w Poznaniu

Poetycki manifest, odwołujący się do innych lesbijskich i queerowych deklaracji – grupy Radicalesbians (*The Woman Identified Woman*, 1970), The Lesbian Avengers (*Dyke Manifesto*, 1992), Queer Nation (*The Queer Nation Manifesto*, 1990). Przetłumaczone i zmodyfikowane przez artystkę tworzą kolaż zanurzający artykułowane w nim doświadczenia we współczesnej polskiej rzeczywistości. Pokazując, jak działa heteroseksualny przywilej, artystka zachęca do przemyślenia własnego usytuowania w świecie dominacji patriarchalnych i heteroseksualnych norm. Stworzona przez nią praca stanowi ponadto wezwanie do współodczuwania, solidarności i uważności na inne osoby.

- II** Małgorzata Goliszewska, Dorota Hadrian, Patrycja Orzechowska. ***Musiałam sama stać się słońcem***
kuratorki: Agata Cukierska, Katarzyna Kalina

SALA 1 PRZEDPOKÓJ

Patrycja Orzechowska
Przedpokój z widokiem

Amerykański filozof Graham Harman w swojej książce *Object-Oriented Ontology. A New Theory of Everything* unieważnia samozwańczo uprzywilejowaną pozycję człowieka wobec innych nie-ludzkich bytów. Filozof

stawia tym samym obiekty stworzone zarówno ludzką ręką, jak i siłami natury; te realne i te fikcyjne w jednej linii z człowiekiem, jako jednym z wielu przedmiotów. A są nimi według niego także niematerialne myśli, historie, opowieści, a właściwie wszystko, co istnieje. W koncepcji filozofa człowiek traci swoją wyjątkowość, przedmioty wyzwala się spod jego władzy, zyskując własną autonomię. Harman porzuca ich codzienny, związany z ludzkim losem byt, próbując śledzić ich ukrytą spekulatywną rzeczywistość.

W przedpokoj - miejscu przejścia, pomieszczeniu pomiędzy – spotyka się kilka przedmiotów o różnym pochodzeniu: rzeczy gotowe, rzeczy znalezione, rzeczy pomyślane, rzeczy współtworzone przez nie-ludzkie istoty... wszyscy zawieszeni w czasie. Jesteśmy prześladowani przez przeszłość, ale też przez przyszłość. Ray Brassier twierdzi, że „zginęliśmy dawno temu w wyniku wybuchu słońca. Z tej przyszłości, w której nic już nie istnieje patrzmy na naszą terażniejszość, dzięki czemu możemy opracować zupełnie nowy sposób myślenia”.

- 13** Patrycja Orzechowska
bez tytułu (jaja), 2022
ceramika
- 14** Patrycja Orzechowska
Kura, królik, człowiek, 2020
obiekt (ceramika, sklejka, papier-mâché, folia aluminiowa, fotografia)
- 15** Patrycja Orzechowska
bez tytułu (szmata), 2020
ready made + ceramika
- 16** Patrycja Orzechowska
bez tytułu (koszula), 2016
ready made (tkanina, pszczeli воск, stal, rdza)
- 17** Patrycja Orzechowska
ZEITGEIST MMXXI kalendarz na nowe stare czasy, 2020
kolaże

ZEITGEIST: kalendarz na nowe stare czasy jest serią trzynastu kolaży powstałych na bazie fotografii z książki Paula Jsenfelsa *Gymnastik als*

Lebensfreude [Gimnastyka jako radość życia] (1926), przedstawiających uczennice sopockiej szkoły gimnastycznej [*Gymnasticschule*]. Dzięki pracy z materiałem archiwalnym artystka może postawić się w sytuacji narratora historii, odwrócić intencje obrazów korzystając ze strategii cytowania, zawłaszczania i przechwytywania. Archiwalne fotografie przedstawiające młode kobiety i dzieci zanurzone w rytualnym tańcu ku czci ziemi, wody i powietrza, w nadbudowanej przez artystkę wielowarstwowej narracji stają się choreografiami w duchu ekofeministycznego zaangażowania. Głównymi bohaterkami kart z kalendarza są kobiety, dzieci i natura, połączone w jednej sieci narracyjnej; natura sфотографowana z subtelnymi interwencjami w jej delikatną tkanę, „mikrobrodnie” ciągle na niej dokonywane, ale też kobiece kręgi mocy, siły nadprzyrodzone i dzieci spoglądające na przeszłe pokolenia. Cykliczność czasu akcentuje forma kalendarza, który w 2021 roku ma taki sam układ jak w 1926 – roku wydania książki Jsenfelsa.

Praca ZEITGEIST XXMMI została zrealizowana dzięki Stypendium Kulturalnemu Miasta Gdańska 2020.

18 Patrycja Orzechowska

Ikebana, 2018

instalacja (żeliwo, rdza, guma, plastik, miedź, stal, szkło zbrojone, farba)

SALA 2 WIDOK

19 Patrycja Orzechowska

Retrogradacja, 2018

instalacja świetlna (izolatory ceramiczne, metal, szkło, ceramika)

Retrogradacja jest pojęciem funkcjonującym w astronomii i oznacza ruch ciała niebieskiego poruszającego się po orbicie w kierunku przeciwnym niż większość ciał w danym układzie słonecznym. Ruch wsteczny jest jednak ruchem pozornym, bowiem powstaje w wyniku złudzenia optycznego. Gra słów, w której pierwszy człon wskazuje na retro-futurystyczne spojrzenie, a drugi ma związek z moją zbieraczą naturą, pochwałą materialności i życiem wśród przedmiotów. *Retrogradacja* jest fantazją o świecie bez ludzi, w którym główną rolę grają artefakty stworzone ludzką ręką.

Konstelacja kilkunastu ceramiczno-szklanych obiektów świetlnych jest reinkarnacją przedmiotów wyciągniętych ze śmietnika cywilizacji. Lamy przybierają kształt totemicznych słupów – zakończonych kulami światła – na które nanizane są ceramiczne korale: izolatorów, głów i talerzy. Głowy o wielu obliczach zwróconych w cztery strony świata przejawiają zarówno cechy ludzkie, jak i zwierzęce oraz roślinne. Totemy wywodzące się z porządków kosmicznego i plemiennego strzegą granic postapokaliptycznych krańców świata.

tekst Joanna Kobyłt & Patrycja Orzechowska

SALA 3 POKÓJ DZIECIĘCY

20 Dorota Hadrian

Struktura kryształu, 2017

rzeźba, stiuk cukrowo-akrylowy

Dorota Hadrian mierzy się z jednym z najistotniejszych przykładów rzeźby europejskiej – *Wilczycą kapitolijną*. *Lupa Capitolina*, brązowy odlew datowany tradycyjnie na czasy etruskie, a obecnie uważany za średniowieczną kopię zaginionego starożytnego oryginału, to totem republikańskiego Rzymu, a jednocześnie rzeźbiarska historia początków Miasta: portret mitycznej matki-wilczycy karmiącej Romulusa i Remusa.

Trzy postaciowa kompozycja, gdzie za Romulusa i Remusa artystka przedstawia własne dzieci, zaś rolę wilczycy odgrywa ona sama, staje się nie tylko jej autoportretem idealnym, chrystusowym, w wieku 33 lat, lecz także dyskursywną i subwersywną alegorią Polonii oraz matki-Polki. Sięgnięcie przez artystkę do wielkiego tematu narodowego ma też uzasadnienie autobiograficzne. To autoportret matki-artystki, który doskonale problematyzuje kwestię samodzielnego macierzyństwa połączonego z czynną praktyką artystyczną. Praca Hadrian wpisuje się w bogatą problematykę kobiecych – wizualnych i literackich – narracji o macierzyństwie, jak również w aktualny polski dyskurs polityczny, który coraz wyraźniej i coraz bardziej poddaje kobiece ciała przymusowi biowładzy, upodabniając w karykaturalny sposób rzeczywistość społeczną do dystopii. Materiał, jakim posłużyła się artystka do stworzenia rzeźby to biały cukier, za którego pomocą udało się jej osiągnąć efekt przypominający szlachetny, wymieszany z pyłem marmurowym stiuk. Cukru używa jako przewrotnego symbolu ekonomicznej i patriarchalnej opresji. Z powodu braku pracowni, rzeźba została

zrealizowana w kuchni artystki, miejscem postrzeganym stereotypowo jako naturalne królestwo matki-Polki, modelującej na kuchennym stole cukrowe róże na urodzinowym torcie. Słodczy jest więc tylko pozorna.

SALA 4 SALA BALOWA

21 Dorota Hadrian, we współpracy z członkiniami klubów: Sosnowieckie Stowarzyszenie Amazonek „Życie” oraz Stowarzyszenie Wspólnota Amazonek „Nadzieja” w Chorzowie
Bal na 100 Amazonek, 2022
instalacja

Podczas pierwszego spotkania artystka oraz kuratorki rozmawiały z dziewczynami z klubów Amazonek o ich osobistych kobiecych doświadczeniach związanych z życiem po mastektomii.

Z rozmów wyłonił się obraz niezwykle wspólnoty kobiet, niejednokrotnie wykluczonych przez mężczyzn, często przewijał się temat odrzucenia partnerki z powodu „niedoskonałości” jej ciała dotkniętego chorobą. Jednak najsilniej wybrzmiały opowieści o podbudowującej wspólnotowości kobiet, siostrzeństwie, wzajemnym wsparciu, motywowaniu do działania.

20 lat temu kobiety w szpitalach najczęściej dowiadywały się od woltariuszek mających podobne doświadczenia. Kobieta, która przeszła tę drogę była/jest najlepszym wsparciem i przewodniczką w chorobie.

W procesie zdrowienia niezwykle ważne jest pozytywne nastawienie. Dlatego tak istotne są wspólne obrzędy: świętowanie i wspólna zabawa. *Bal na sto Amazonek* pojawił się podczas jednej z opowieści. Dzięki finansowemu wsparciu darczyńców/darczyńcyń udało się zorganizować wspólny wyjazd z balem kostiumowym i muzyką na żywo dla setki Amazonek.

W przestrzeni CSW artystka postanowiła odtworzyć tę sytuację. W największym pokoju tworzy barokową salę balową - miejsce spotkań i wspólnej zabawy. Na wzór sal pałacowych, sala ma własny symboliczny program: zawierający postacie Amazonek, a w centrum popiersie kobiety po mastektomii - na wzór klasycznego popiersia antycznej bogini.

W trakcie wystawy widzowie i widzki będą mogły wykorzystać salę balową na własne potrzeby, tańczyć spontanicznie, lub umawiać się na zorganizowane spotkania taneczne w większej grupie.

SALA 5 SYPIALNIA

22 Małgorzata Goliszewska
Byłam jadem grzechotnika, teraz jestem mlekiem królika

Przestrzeń Małgorzaty Goliszewskiej to sypialnia - miejsce odpoczynku, rekonwalescencji, sekretów i marzeń. Miejsce bliskości i wyjątkowo dotkliwej samotności. Autorka wpuszcza widza w świat wyalienowanej kobiety sukcesu w kryzysie, zarówno zdrowotnym jak i emocjonalnym. Według artystki zarówno chorowanie, jak i zdrowienie tych sfer musi iść w parze. Towarzyszymy jej w żmudnym procesie leczenia, wypełnionym gestami, rytuałami, różnymi substancjami i przedmiotami leczniczymi. Homeopatia, Totalna Biologia, hipnoterapia, praktyki religijne i internetowy coaching składają się na mozaikę tworzącą tę przestrzeń.